

ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΡΑΓΩΔΙΑΝ
ΤΗΣ

ΜΙΚΡΑΣΙΑΣ

ΔΑΚΡΥΑ

ΚΑΙ

ΠΕΝΘΗ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΡΧΗΓΟΥΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ ΧΡΥΣΟΣΤ. ΚΑΡΑΪΣΚΟΣ

ΤΥΠΟΙΣ Κ. ΨΙΩΤΗ-ΚΑΤΕΡΙ ΑΚΗ & ΜΙΧΑΗΛΙΔΗ

ΑΘΗΝΑΙ 37 ΟΙΟΣ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ 37

1923

Βιβλιοφιλίας Γεωργίου Ι. Κανδιδάτου - και της
Δ. Θεοφάνους - Συνομοσπονδίας Εξ Ελληνιστών Εσθ
Ηρώων - 2 Εξέχοντος 27-7-1947

ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΡΑΓΩΔΙΑΝ
ΤΗΣ

ΜΙΚΡΑΣΙΑΣ

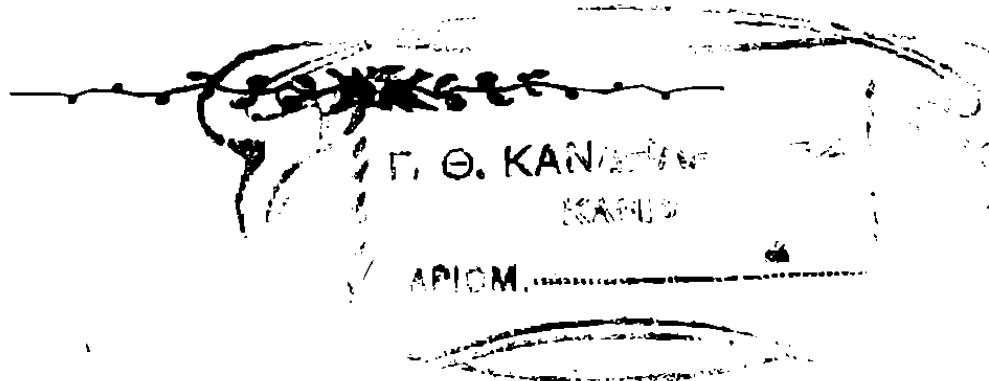
ΔΑΚΡΥΑ

ΚΑΙ

ΠΕΝΘΗ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΡΧΗΓΟΥΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

ΤΥΠΟΙΣ ΚΑΨΙΩΤΗ-ΚΑΤΕΡΙΝΑΚΗ & ΜΙΧΑΗΛΙΔΗ

ΑΘΗΝΑΙ 37 ΟΔΟΣ ΚΟΔΟΚΟΤΡΩΝΗ 37

1923

Ἀπὸ τὴν τραγωδίαν
τῆς Μικρασίας

ΔΑΚΡΥΑ ΚΑΙ ΠΕΝΘΗ

(Λόγος, ἀναγνωσθεὶς ἐν τῇ αἰθούρῃ τῆς
Λαϊκῆς Λέσχης, ὅπου ὑπὸ τοῦ Προσφυ-
γικοῦ Συνδέσμου ἐν Ζακύνθῳ ἐτελέσθη
τὸ πρῶτον πολιτικὸν μνημόσυνον ὑπὲρ
τῶν ἐν Μικρασίᾳ καταστραφέντων ὁμο-
γενῶν).

I

Παρὰ τὸν Σολωμόν.

Ἀπόλυτος τῆς ὑπάρξεώς μου κύριος, ἐλευθερωμένος πλέον
ἀπὸ τὴν καταδίκην μου εἰς ἀφευκτον θάνατον, ἀντικρύζω σή-
μερον τὴν ἀνατολὴν νέας ζωῆς παρὰ τὸ πλευρὸν δύο κόσμων
ἐκείνου, ποῦ διεσώθη ἐπίσης μαζί μου ἀπὸ τὴν ἀγριωτάτην
θύελλαν τοῦ Μικρασιατικοῦ κατακλυσμοῦ καὶ ἐκείνου, ποῦ πε-
ριθάλλει· τώρα τοὺς ναυαγοὺς μετὰ τὴν τρικυμίαν.

Καὶ ἡ φωνή μου τώρα μοῦ φαίνεται ὅτι ἐξέρχεται μέσα ἀπὸ
θεοσκοτεινά μνήματα, ὥς ἐκείνη ποῦ ἀντελάλησεν ἄλλοτε εἰς τὴν
πρόσκλησιν τοῦ Χριστοῦ, καθ' ἣν ὦραν Αὐτός, ὁ Κύριος τοῦ Σύμ-
παντος, ἐπρόκειτο νὰ ἐπιδείξῃ τὴν Παντοδυναμίαν του διὰ τοῦ
θαύματος τῆς νεκραναστάσεως.

Καὶ ἂν κανεὶς Ζωῆλος ἤθελεν εἶπῃ ὅτι τὸ θαῦμα ἐκεῖνο, τὸ καὶ
θεόθεν ἐνδεδειγμένον, ἦτο καταστρατήγησις τῶν φυσικῶν νόμων,
ἀλλὰ ἡ ἰδική μας νεκρανάστασις εἶναι βέβαιον κοινωνικὸν φαινό-
μενον, σύγχρονον, ὀφειλόμενον εἴτε εἰς τὴν ἰδιατέραν ἀντοχήν μας

πρὸς τόσας βαρβάρων Κυβερνήσεων ἐπιβουλὰς, εἴτε εἰς ἐπέμβασιν κάποιας φιλανθρώπου δυνάμεως, εἴτε εἰς τὴν ἱστορικήν, τὴν ἀδιαφιλονείκητον ζωτικότητα τῆς φυλῆς μας.

Καὶ τὸν κόσμον αὐτόν, ποῦ διεσώθη τοιοῦτοτρόπως μαζί μου, τὸν κόσμον τὸν καταδιωχθέντα, τὸν λεηλατηθέντα, τὸν ἀτιμασθέντα, τὸν καταδασανισθέντα καὶ παθόντα τέλος τὰ πάντα καὶ εὕρισκόμενον ἤδη ἐνώπιόν μου εἰς μικρὰν δμάδα, τὸν ἀντικρύζω τώρα ἐπὶ τῆς φιλοξένου γῆς τῆς Ζακύνθου, ἣ ὁποία, κατὰ τὸν ποιητὴν,

«τῆς Ἑλλάδος νῆσος καλὴ

«εἰς τὸ πελάγη ὡς ὑακίνθου

«ῥαῖον ἄνθος μυροβολεῖ».

Καὶ ὁμολογῶ τώρα ὅτι, ὅταν ἀπεβιδάσθην μετὰ τὴν διάσωσίν μου εἰς τὴν μυροδόλον αὐτὴν νῆσον, ὅπου μοῦ εἶπαν ὅτι εὕρισκονται διαφυγοῦσαι τὸν ὀλεθρον κάποιαί τῆς Μικρασίας οἰκογένειαι· καὶ ὅταν ἔξω στ' ἀκρογιαλίας τῆς ἐστάθην ἔπειτα ν' ἀναπνεύσω βαθειά-βαθειὰ τὸν ἐλεύθερον τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος ἀέρα, κατὰπληκτον τὸ βλέμμα μου προσηλώθῃ, ἐκεῖ κάπου, ἐπὶ ἐνὸς μεγαλοπρεποῦς ἀνδριάντος, ποῦ θὰ ἔλεγεσ ὠρισμένως ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ ὀφθαλμός ὁ ἀκτινοβολῶν τὴν δόξαν ἀπὸ τὸν μικρὸν αὐτὸν τόπον πρὸς ὅλας τὰς Ἑλληνικὰς χώρας.

Δὲν συνεκρατήθην ἀπὸ κάποιον ἱερὸν ἐνθουσιασμόν μου! Ἡ αἰφνήδιος παρουσία μου παρὰ τὸν ἀνδριάντα τοῦ ἐθνικοῦ ψάλτου μας, τοῦ εὐγενεστάτου τέκνου τῆς Ζακύνθου, τοῦ ἐμπνευσμένου ὕμνητοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐλευθερίας, τοῦ τρυφερωτάτου Σολωμοῦ μας, διήνοιξε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου τὸ ἐπίπεδον μιᾶς πολὺ περιφανοῦς ἰδεολογίας καί...

Ταπεινὸς ἐγὼ τοῦ ἔθνους μου πιαράγων, φέρων πρόσφατα ἀκόμη τὰ τραύματα τῆς πλέον εἰδεχθοῦς δουλείας, ἐτόλμι-

πα ν'ἀνέλθω ἐκεῖ εἰς τὸ ὕψος τοῦ καὶ νὰ τοῦ ἀποτείνω δύο
λέξεις, βέβαιος ὅτι κάποτε καὶ αὐτὰ τὰ μάρμαρα ὅχι μόνον
ἐνωτίζονται τὴν φωνήν μας, ἀλλὰ καὶ συγχωροῦν τοὺς πόνους,
ὅταν αὐτοὶ δονοῦν τὴν ψυχὴν μας πρὸς ὕμνους εὐλαβεῖς, πρὸς
δεήσεις ἐγκαρδίους καὶ πρὸς ἐθνικὰ μνημόσυνα...

- « Ἄν κάποιου φῶς ξεχωριστὸ σιτὴ Ζίκυνθον ἀστράφτη
« ποῦ ἄλλες τῆς δίνει ὠμορφιᾶς καὶ κάποια μεγαλεῖα,
« κι' ἂν ἐνθουσιασμοὺς ἱεροὺς σιτὰ στήθια μας ἀνάφτη
« καὶ τῆς Φυλῆς φεγγοβολοῦν τὰ θάνατα βιβλία,
« σ' ἐσένα ὅλη της αὐτὴ θωρῶ τὴν περιφάνια,
« ὦ Σύ, ποῦ δίκηα ἐφόρεσες τῆς Δόξης τὰ στεφάνια!...
- « Μπροστὰ στὸ ἀνδριάντα σου τὰ χέρια μου σταυρώνω
« τώρα ποῦ μαῦρες θύελλες ταραξύν τὴν ψυχὴ μου
« τὴν ἐμπνευσμένην ὅψι σου μὲ θάμβος καμαρώνω...
« Κι' ἂν τᾶψυχό σου μάρμαρο νοιώθῃ τὴν ταραχὴ μου,
« ἄχ! σκόρπισε ἀπ' τὸ πνεῦμά σου ἀκίτνες καὶ σ' ἐμένα,
« ἀθάνατε Τραγουδιστὴ τοῦ θείου Εἰκοσιένα.
- « Τῆς Μικρασίας τοὺς καῦμοὺς κ' ἐγὼ νὰ τραγουδήσω,
« τὴ σκλάβι ὥς τώρα λύρα μου κοντὰ σας νὰ χορδίσω
« γιὰ νᾶνε τὰ τραγούδια μας στὸν πόθο ἀδελφωμένα!...»

Ναί! τῆς πολυπαθοῦς αὐτῆς Μικρασίας τῶν ἀθώων τέ-
κνων τὸ μνημόσυνον, ὡς ἄλλον ὕμνον ἐπιχειρῶν τώρα νὰ δι-
αλαλήσω, ἐπεκαλέσθην τὴν ἐμπνευσίν σου, ὦ Μοῦσα τῆς φι-
λοξενούσης μας Ζακύνθου, ὦ δοξασμένε τῆς πατρίδος μας
● Βάρδε, γλυκύτατε Σολωμέ!...

Στὴν Ἑλλάδα.

Σὰν ἄνθρωπος ποῦ σιγά-σιγά συνέρχεται ἀπὸ βαθειὰ λιποθυμία, ἢ ἀπὸ κάποιον πνιγηρὸν ἐφιάλτην, ἔτσι καὶ ὁ προσφυγικὸς ἐδῶ κόσμος προσπαθεῖ τώρα νὰ συγκεντρώσῃ κατ' ὀλίγον τὴν μνήμην του, νὰ στραφῇ πρὸς κάποιον σταθερὸν σημεῖον, νὰ προσανατολισθῇ πρὸς νέους ὁρίζοντας, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἀκτινοβολοῦνται ἤδη γύρω του παρήγορες ἀναλαμπές, ποῦ τοῦ δεικνύουν τώρα ἓνα τόπον σωτηρίας του, μίαν χώραν ἀκινδύνων πλέον κινήσεών του, τὴν ἱστορικὴν γῆν τῆς θεᾶς Ἑλευθερίας, τὴν πολυπαθῆ μάνα μας, τὴν κοιτίδα τῶν ἐνδόξων πατέρων μας, τὴν ἀγαπημένην Ἑλλάδα μας!....

Τῆς γῆς σου αὐτῆς τῶν ἱστορικῶν ἀναμνήσεών μας τάγιασμένα χώματα φιλοῦμεν τώρα, ἀθάνατη Πατρίδα μας!

Τάγαπημένα σου ἐδάφη ποῦ κρύβουν «Τὰ κόκκαλα τὰ ἱερὰ» με βγαλμένη ἀπὸ μέσα τους τὴ λευτεριά, ποῦ ἐστάθηκαν ἔπειτα θεμέλιο ἀκλόνητο τοῦ σημερινοῦ μεγαλείου σου, τὰ πολύτιμα αὐτὰ ἐδάφη σου ἀγκαλιάζομεν τώρα μετὴν πλέον μεγαλοδύναμην ἀγάπῃ μας, ὡ τῶν ἐθνικῶν ἰδεωδῶν μας λατρευμένε παράδεισε, ὡ στέλεχος ἀσάλευτον τοῦ προγονικοῦ γενεαλογίου μας Ἑλλάδα ζηλευμένη!...

Κι' ἂν φανατισμένους τώρα ἀπὸ τὴν ἀγάπῃ σου θὰ ἤθελε κανεὶς νὰ μᾶς κατηγορήσῃ ὡς ἀντάξια παθόντας χάριν σοῦ, χάριν τοῦ πολιτισμοῦ σου, ἅς ἔλθῃ νὰ μετρηθῇ μαζί μας. Τὸ πεδίο τῆς μάχης ὑπὲρ σοῦ ἐτοιμεν! Καὶ δὲν θάγωνισθῶμεν κατὰ τῶν ἐχθρῶν σου,—ὄχι!—μὲ τοὺς ψυ-

χροὺς ὑπολογισμοὺς τῆς ἄλλοπροσάλλου Διπλωματίας, ἀλλὰ
μὲ τὴν πανοπλίαν τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, μὲ
τὸ μῖσος κατὰ τῆς βαρβαρότητος καὶ μὲ τὴν ἄπειρον τρυ-
φερότητα πρὸς τὰ πλάσματα ποῦ ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ λέ-
γωνται **ἄνθρωποι** !

Στὰ γαλάζια κύματά σου, ποῦ φλοιοβρίζουν ἐρωτότροπα στὰ
ζωγραφιστά σου ἀκρογιάλια, χύνομεν τώρα καὶ ἡμεῖς, τὰ δι-
κημένα τέκνα σου, τόσα χαρὰς ἀφθάστου καὶ ἀπεριγράπτων
συγκινήσεων δάκρυα, ποῦ ὅταν ὁ ζωογόνος ἥλιός σου θὰ τὰ
ἐξατμίσῃ κάποτε καὶ θὰ τὰ μεταβάλῃ δίχως ἄλλο εἰς μελα-
νά, πένθιμα σύννεφα, τὰ δάκρυά μας αὐτὰ θενὰ φερθοῦν ἀκρά-
τητα στ' ἄλλα ἐκεῖνα χῶματα, τὰ χῶματα τῆς Ἀνατολῆς,
ποῦ ἐστάθηκε ἀπέραντο κοιμητήριον τῶν πλέον ἀγαπημένων
ὑπάρξεών μας!... Ἰς οἶδεν ἂν τὸ καταστάλαγμα τῶν δακρύων
μας ἐκείνων ὑπὸ μορφὴν ἀναψυκτικῆς βροχῆς ἐκεῖ κάτω δὲν
θὰ καταστήσῃ ἐλαφρότερον τὸ χῶμα, ὅπου ἀλειτούργητα, ἀ-
περιποίητα, ἀδάκρυτα κατεδικάσθησαν ὅχι νὰ ταφοῦν, ἀλλὰ
νὰ σκορπισθοῦν εἰς τοὺς τέσσαρας ἀνέμους βορὰ κυνῶν καὶ ὀρ-
νέων τὰ σώματα τῶν παιδιῶν μας, τῶν θυγατέρων μας, τῶν
συζύγων μας, τῶν μανᾶδων μας, τῶν πατέρων μας! ἀδίκως!
ἀπανθρώπως!! ὦ πολιτισμέ! πολιτισμέ!...

III

Ἡ Φιλανθρωπία.

Καὶ τώρα ποῦ συναντᾶται ὁ ἐλεύθερος μὲ τὸν ὑπόδουλον
Ἑλληνισμὸν· τώρα ποῦ κάποια δύναμις φιλόανθρωπος μᾶς ἔ-

σωσεν, ἡμᾶς τοὺς ὀλίγους, ἀπὸ τὴν ἀγχόνην, ἀπὸ τὴν ἀφευκτον καταστροφὴν, ἀπὸ τὴν ἀδικαιολόγητον μέχρις ἐξόντωσίν μας· τώρα ποῦ σωματεῖα διάφορα καὶ Ἐπιτροπαὶ καὶ ὑποεπιτροπαὶ ἐργάζονται πρὸς περίθλαψιν τοῦ προσφυγικοῦ κόσμου μὲ ἀδελφικὸν πραγματικῶς ἐνδιαφέρον, μία φωνὴ πρώτη-πρώτη, ἐπιβλητικὴ, βαρύνουσα ἐξυπνᾷ εἰς τὴν συνείδησίν μας καὶ μᾶς ἐνθυμίζει ἓνα στοιχειοδέστατον καθῆκον, ὃ ἐμᾶς τοὺς πρόσφυγας τὸ ἀντικείμενον τούτων φιланθρωπικῶν ὑπολογισμῶν, τὸ καθῆκον τοῦ νὰ εὐχαριστήσωμεν—εἶνε λίγο!—νὰ εὐγνωμονῶμεν πρὸς ὄλους ἐκείνους, ὅσοι ἐστάθησαν σωτῆρες μας ἀληθινοὶ κατὰ τὴν ὕστερην ὥραν τῶν ἀνεξάντλήτων δοκιμασιῶν μας.

Ζωή, ποῦ κατεδικάσθη νὰ δύσῃ ὑπὸ τὸ ἔρεβος τῆς βαρβαρότητος, εὔρε τὴν ἀνατολὴν τῆς, τὴν νεκρανάστασίν τῆς εἰς τὸ πρόσωπον κάποιων ἀληθινῶν ἀνθρώπων μὲ τὴν δρόσον τῆς συμπαθείας, μὲ τὸ ἰδεῶδες τοῦ ἀγνοῦ ἀνθρωπισμοῦ, μὲ τὸν φεγγαρόλον ἥλιον τῆς Φιλανθρωπίας των!...

Καὶ δὲν εἶδαμεν ἀκόμη καὶ δὲν ἐγνωρίσαμεν τοὺς μεγάλους αὐτοὺς φιλανθρώπους, ποῦ ἐργάζονται διὰ τὴν σωτηρίαν μας. Δι' αὐτοὺς καὶ **ἀνθεάτους** ἢ εὐγνωμοσύνη μας θὰ χρεωστῇ τὴν ἐπ' ἄπειρον τιμητικὴν θέσιν εἰς τὰς θλιβεράς σελίδας τῆς ἐθνικῆς Ἱστορίας. Εἰς τὸ ἐθνικὸν μαρτυρολόγιόν μας αὐτοὶ θὰ φέρουν τὸν φωτοστέφανον τῶν ἀθανάτων ἡρώων τῆς Φιλανθρωπίας! Ἀνδριάς των ἔστω ἡ καρδία μας μεγαλυνθεῖσα μέχρι τοῦ Ἀπείρου· καὶ θυμίαμα λατρείας πρὸς τὸν ἀνδριάντα των αἰσιωπηλαί δεήσεις μας κατανυκτικώτατα προσφερόμεναι παρὰ τὸν στυλοβάτην του.

Παρά τὸ Χῶος.

Λαέ! Ἑλληνικὲ λαέ!

Ἡ ὥρα αὐτὴ κατὰ τὴν ὁποίαν μὲ προσκαλεῖς νὰ τιμήσω τὸ τίμιον αὐτὸ βῆμα, τὸ ὁποῖον ἔθεσες ὡς βωμὸν κάποιων στοχασμένων ἰδεωδῶν σου, καὶ ἀπὸ τὸ ὁποῖον πρώτην φορὰν ἀκούεται ἡ φωνὴ ἀνθρώπου, ποῦ «νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησεν,» ἡ ὥρα αὐτὴ ἐπιθυμῶ νὰ σοῦ ἐνθυμίση πρωτίστως τὴν καταγωγὴν σου.

Ναί! κατὰ τὴν ὥραν αὐτὴν τὴν μεσολαβοῦσαν μεταξὺ τόσων ἐθνικῶν περισπασμῶν σου, θέλω νὰναπολήσης περισκεμμένως τὸ διδακτικώτατον παρελθόν σου, ποθῶ νὰ σταθμίσης φρονίμως τὸ ὑπερόχως περὶφροντι παρόν σου, ἀπαιτῶ νὰντιμετωπίσης φρονιμώτερον τὸ ταραχῶδες μέλλον οὐς καὶ ἀνοίγων ἐνώπιόν σου μίαν ἀκόμη φορὰν τὸ ἀθάνατον βιβλίον τῆς ἱστορίας σου, νὰ δρθωθῇς ὁλόκορμος, νὰντλήσης ἐξ αὐτῆς ὅλην τῆς Φυλῆς τὴν ζωτικότητα καὶ ὑπερήφανος διὰ τὴν καταγωγὴν σου, περισσότερον ὑπερήφανος διὰ τὴν ἱστορίαν σου, νὰντιμετωπήσης τὰ περιστοιχοῦντά σε πανταχόθεν ἔθνη μὲ τὴν δύναμιν ἐκείνην τὴν κοινωνικὴν, τὴν καλλιτεχνικὴν, τὴν ἐπιστημονικὴν τέλος, ποῦ ἀπέκτησαν αὐτὰ διὰ τοῦ ἀρχαίου πνεύματός σου.

Καὶ ἐνῷ δι' αὐτῆς τῆς ἀνθρωπιστικῆς δυνάμεώς σου ἀνυψώθησαν ἐκεῖνα εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς πρόοδου, ὅπου εὐρίσκονται σήμερον καὶ ζητοῦν τώρα νὰ θέσουν φραγμὸν πρὸς τὴν ἰδικὴν σου πρόοδον καὶ κωλύματα παράλογα πρὸς τόσας τεύγενεῖς ὁρμάς σου, πρὸς αὐτὴν τὴν ὑπαρξίν σου, ποία ὀφείλει νὰ εἶνε, εἰπέ μου, ἡ θλιψίς σου διὰ τὸ παρελθόν σου, ἡ ἀγωνία διὰ τὸ παρόν σου καὶ ἡ ἀκαταγώνιστος πλεόν πάλη σου κατὰ τῶν ἐκ-

πλήξεων τοῦ ἀβεβαίου μέλλοντός σου;...

Ἡ ὥρα αὕτη, ἰδού, διανοίγει εὐρύτατα ἐνώπιόν μας τὴν Μικρασίαν δλόκληρον μεταβληθεῖσαν εἰς ἀπέραντον κοιμητήριον τόσων προσφυλῶν ὑπάρξεών μας, τῶν ὁποίων τελοῦμεν ἤδη τὸ εὐλαβὲς μνημόσυνον. Μὲ συντριβὴν καρδίας! Μὲ ἀναστάτῳσιν ψυχῆς! Μὲ θύελλαν ἐπικινδύνων συγκινήσεων, ποῦ εἶναι ἱκαναὶ νὰ ἐξωθήσουν καὶ τοὺς πλέον χαλυβδίνους ὀργανισμοὺς μέχρι ψυχολογικῶν κρίσεων!

Καὶ ὀφείλει νὰ εἶνε τὸ μεγαλεῖον τοῦ μνημοσύνου ἀνάλογον πρὸς τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς ἢ ὅποια **ἐξώθεν**, ὅχι ἐξ ὑπαιτιότητός του ἐπληξε τὸν Μικρασιατικὸν Ἑλληνισμόν, αὐτὴν τὴν Ἑλληνικὴν καρδίαν, τὴν ὑπόδουλον, τὴν ἀλύτρωτον, τὴν ἐλπίσασαν εἰς ὑποσχέσεις ἐλευθεριῶν παρὰ τὴν Μεγάλην τοῦ κόσμου καὶ καταδικασθεῖσαν ἔπειτα εἰς τὴν τόσον ἀδικον, ὅσον καὶ ἀγρίαν πανωλεθρίαν! . . .

Καὶ ποία γλῶσσα ὅσονδῆποτε ἰσχυρά, καὶ ποῖος νοῦς ὅσονδῆποτε ἀκμαῖος, καὶ ποία ἔμπνευσις ὅσονδῆποτε μεγαλοδύναμος ἤθελε δυνήθῃ νὰ παραστήσῃ τὴν ῥρίκην τῆς καταστροφῆς, τὸ κορύφωμα τῆς ὀδύνης, τὸ ὕψος τοῦ μαρτυρίου ποῦ συνετάραξε τὴν Μικρασίαν ἀπὸ Αἰγαίου μέχρι Καυκάσου καὶ ἀπὸ Εὐξείνου μέχρι Συρίας; . . .

Τοῦτο μόνον γνῶριζε, Ἑλληνικὲ λαέ, καὶ ἐνθυμοῦ δι' ὅλης πῆς ἐθνικῆς ζωῆς σου, ὅτι:

Καὶ ἂν ὁ θάνατος, ὑπὸ οἵανδῆποτε μορφήν καταστολῆς τῶν παλμῶν τῆς καρδίας σου, ὀπλισμένος μὲ τὴν χεῖρα τοῦ μεγίστου τῆς συγχρόνου βαρβαρότητος ἀντιπροσώπου, τοῦ Τούρκου, ἐπήρχετο νὰ σαρώσῃ τὸν Ἑλληνισμόν δλόκληρον τῆς Μικρασίας μέχρι μιᾶς μονάδος του, πίστευσε ὅτι ἡ ἄλλοπρόσηλλος διεθνὴς Διπλωματία ἤθελε καὶ πάλιν εὐρεθῇ ἀσυγκί-

νητος θεατῆς τῶν ἀτελευτήτων μαρτυρίων σου, εἰς τὰ ὁποῖα μέχρι τῆς στιγμῆς αὐτῆς ἐντρυφᾷ ἀκόμη τὸ τέρας, τοῦ ἐξεμαίευσε τὸ ἄγριον σκότος τῆς Ἀσίας καὶ υἱοθέτησε **φιλοστόργως** ἡ φωτισμένη Δύσις!...

Ὁ ἐθνικὸς ἔρκος τοῦ Τούρκου εἶχε σκοπὸν, λαὲ τῆς Μικρασίας, ἢ τὴν τελείαν ἐξόντωσιν σου, ἢ τὸν ἀπόλυτον ἐξισλαμισμόν σου. Καὶ δλοκληροτικῶς, πιστεύσατέ το, ἤθελεν ἐκτελεσθῇ τὸ φρικιαστικὸν αὐτὸ πρόγραμμα τῶν Νεοτούρκων καὶ ἤθελε διαγραφῇ τὸ ὄνομα «Ἕλληνας» ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς Μικρασίας, εἰ μὴ μία φωνή, ἀπροσδοκῆτως τρομακτικὴ δὲν ἐτάραττε τοὺς φαύλους κύκλους των . .

Ναί! ἐχρειάσθη καὶ πάλιν ἓνας μέγας Φιλάνθρωπος, ἓνας τέλειος Ἀλτρουϊστῆς, τέκνον τῆς εὐγενοῦς Ἀμερικῆς ὁ τόσον ἐπιστήμων ἰατρός, ὅσον καὶ στρατιώτης τοῦ χριστιανικοῦ στρατοπέδου, ὁ Δόκτωρ Γιάβελ, διὰ νὰ σωθῶμεν ἀπὸ τὴν πανωλεθρίαν

Εἶχεν ἐκδοθῇ διαταγὴ ἐν Τουρκίᾳ κατὰ τὸν παρελθόντα Ἀπρίλιον, φρικώδους ὡς συρισμὸς ἐχίδνης κατὰ πρῶτον, τρομακτικὴ ὡς ἐπέλευσις τυφῶνος μετ' ὀλίγον, καταστρεπτικὴ ὡς μανία ἐριννύων ὀριστικῶς, διαταγὴ ἀπὸ τὴν φωλεὰν τῶν Ἰσλαμικῶν τίγρεων, ἀπὸ τὴν αὐτοκληθεῖσαν Μεγάλῃν ἐθνοσυνέλευσιν τῆς Ἀγκύρας, διαταγὴ νέας ἐκτοπίσεως πρὸς τὸ Πίτλις, πρὸς τὴν λίμνην τοῦ Βάν διὰ νὰ πνιγῶμεν κάτω ἐκεῖ ἡμεῖς. τὰ ὀλίγα λείψανα τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ ἐν γένει τοῦ ἐν Τουρκίᾳ Χριστιανισμοῦ!...

Καὶ ἡ ἐκτέλεσις ἤρχισε καὶ ἤθελεν ἀκωλύτως συντελεσθῇ ἀπὸ τοῦ μετώπου τῶν ἐχθροπραξιῶν μέχρι τοῦ Βάν, εἰ μὴ τὰ ἡρωϊκὰ δημοσιεύματα τοῦ Δόκτωρος Γιάβελ, ὡς τυρηννικὸς κώδων, ὡς ἀπροσδόκητοι ἐκρήξεις ἀπειλητικοῦ κεραυνοῦ δὲν ἀν-

τελαλοῦσαν τὸν κίνδυνον τῆς Μικρασιατικῆς Χριστιανωσύνης.

Ὁ εὐρωπαϊκὸς τύπος συνεκινήθη τότε μόλις καὶ αὐτὸς καὶ ἐκινήθη καὶ ἀντελάλησε τὸ ὁσμανικὸν κακούργημα. Ἡ ἀχρειοτάτη ἐκδήλωσις τοῦ Τουρκικοῦ σωβινισμοῦ ἀντίκρυσσε τὸν ἀντίπαλόν της ἀκμαῖον, σοβαρὸν καὶ ἑτοιμον νὰ δέσῃ τὰ χεῖρα τοῦ τέρατος καὶ νὰ τοῦ σπάσῃ τὸ κεφάλι ἐν τῷ προσώπῳ τῆς κοινῆς εὐρωπαϊκῆς καὶ ἀμερικανικῆς γνώμης, ὅχι τῆς Διπλωματίας!!!

Ναί! τὰ τέρατα τῆς Ἀγκύρας λαβόντα ἐγκαίρως γινώσκιν τῆς παγκοσμίου αὐτῆς ἀγανακτίσεως, ἐταράχθησαν ἐπὶ μικρὸν ἐν τῇ φωλεᾷ των, συνεσκέφθησαν ἐκ νέου καὶ ὥς διὰ μαγείας αἱ ἐκτοπίσεις ἐκεῖναι ἐπεσχέθησαν διὰ νέας διαταγῆς των.

Τὸ εἰδησεολογικὸν πρακτορεῖον τῆς Ἀγκύρας διεμαρτυρήθη μολαταῦτα ἐντονώτατα διὰ τὰς ἐναντίον τῆς Τουρκίας κατηγορίας καὶ ἀπεκάλει ἀνευθυριάστως **συκοφάντην** τὸν Δόκτορα Γιάβελ, ὁ ὅποῖος αὐτόπτης μάρτυς, ὡς ἡμεῖς, τῆς τουρκικῆς θηριωδίας ἐν Χαρπούτ καὶ ἀλλαχοῦ, δὲν ἐκρατήθη ἀπὸ τοῦ νὰ ἐξωτερικεύσῃ τὸν πόνον τοῦ διὰ κάποια πλάσματα, ποῦ εἶχαν τὴν ὁμοιότητα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ τὴν ταυτότητα τῶν πόθων ἀπαράλλακτον ὡς αὐτὸς τὴν εἶχεν εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς προόδου, τῆς ἐπιστήμης, τοῦ ἀνθρωπισμοῦ...

Καὶ ποία δύναμις ἤθελε προφθάσῃ τότε νὰ τιμωρήσῃ τὸν Τοῦρκον, ἃν ἐφήρμοζε καθ' ὀλοκληρίαν τὸ ὀλέθριον πρόγραμμά του; Τάχα ποία φωνὴ καὶ ποῖος πόνος μέχρι τῆς ὥρας αὐτῆς ἠυδόκησε νὰ ζητήσῃ ἐκδίκησιν διὰ τοὺς Ἀρμενίους, οἱ ὅποιοι, ἐκτὸς τοῦ ὅτι δευτέραν αὐτὴν φορὰν μαζί μας καταστρέφονται, ἐξωλοθρεύθησαν ὁμῶς πρὸ ἡμῶν ἀγριώτατα, διότι ἐπόθησαν καὶ αὐτοὶ νὰ σωθοῦν ἀπὸ τὴν αἰωνίαν κακοδιοίκησιν τῆς Τουρκίας; Τίς λοιπὸν προσεφέρθη

νὰ τιμωρήσῃ τότε τὸν Τούρκον καὶ πρὸ τίνος δειλῆς ἢ μεγα-
λορρήμων Ἀγκυρα ; . . .

Ἡ ἐν Μικρασίᾳ καταστροφή τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἶναι φύ-
σεως διπλῆς· ἡ μία, καθαρῶς πολεμική, ἔχει σχέσιν μὲ τὰς
στρατιωτικὰς ἐν τῷ μετώπῳ ἐνεργείας, ἀντιπροσωπευθεῖσας
ἀπὸ μίαν Ἑλληνικὴν πολιτικὴν καὶ στρατιωτικὴν ἀγωγὴν
ἀβαριάτην εἰς ὑψηλοτέρους ἐθνικοὺς στοχασμοὺς ἀνίκανον
πρὸς ἐποικοδόμησιν ἀκμαιότεραν μέλλοντος. Ἡ ἄλλη κατα-
στροφή, ἡ πέραν τοῦ μετώπου, δὲν ἔχει κανένα ἀπολύτως
λόγον ἰσχυρᾶς δικαιολογίας της, οὔτε κατὰ τὸν πόλεμον, οὔ-
τε καθ' οἷανδὴποτε ἄλλην πολιτικὴν ἀναστάτωσιν.

Ἡ δευτέρα αὕτῃ καταστροφή ἡ ἐπεκτεινομένη ἀπὸ τοῦ
μετώπου τῶν ἐχθροπραξιῶν μέχρι τοῦ Καυκάσου εἶνε ἀκρι-
βῶς ἐκείνη, τὴν ὁποίαν ἐπρόλαβαν τὰ φιλάνθρωπα δημοσι-
εύματα τοῦ Δόκτορος Γιάβελ. Καὶ ὀφείλει διὰ τοῦτο ὁ Ἑλ-
ληνισμὸς νὰ ποκαλυφθῇ πρὸ τῆς μεγαλοψυχίας τοῦ εὐγενε-
στάτου αὐτοῦ τέκνου τῆς Ἀμερικῆς, μέλους τῆς ἐπὶ τῶν βο-
ηθειῶν Ἐπιτροπῆς ἐν τῇ Ἑγγύς Ἀνατολῇ. Καὶ ὀφείλει ἀ-
κόμη νὰ τοῦ ἐτοιμάσῃ τὴν πλέον περίβλεπτον θέσιν εἰς τὰς
σελίδας τῆς ἐθνικῆς ἱστορίας του. Καὶ χρεωστεῖ ἀκόμη κάθε
Μικρασιάτης νὰ ζητήσῃ τὴν εἰκόνα του καὶ θέτων αὐτὴν εἰς
ἐπίσημον τῆς οἰκίας του γωνίαν, νὰ τοῦ καίῃ θυμιάματα,
νὰ τοῦ ἀνάπῃ κανδήλαν καὶ νὰ τοῦ ψάλλῃ ὕμνους εὐχαρι-
στηρίους... Ἔτσι χρειάζεται νὰ δοξασθοῦν ἐκεῖνοι, ποῦ μέ-
χρις αὐταπαρνήσεως ἐργάζονται, μάχονται ὑπὲρ τῆς ἀδίκως
πασχούσης ἀνθρωπότητος . .

Ἀλλὰ —εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τοῦ λόγου μου δὲν δύναμαι
νὰ μὴ ἐρωτήσω —τὴν καταστροφήν τῆς πρώτης κατηγορίας,
τὴν πολεμικὴν καὶ πολιτικὴν, τὴν ἐπελθοῦσαν ραγδαίαν με-

ταξὺ τοῦ ἐλευθέρου Ἑλληνισμοῦ, ποία δύναμις θὰ τὴν προ-
λάβῃ . . .

~~~~~
Ὁρθώσῃ, Ἑλληνικὲ λαέ, πρὸ τοῦ ὀνόματος, πρὸ τοῦ
ἀναστήματος τῶν προμάχων τῆς ἐθνικῆς τιμῆς! Ἀποκαλύ-
ψου πρὸ τῆς μεγαλοψυχίας τῶν τέκνων σου! Φίλησε γλυκύ-
τατα τὸ ὑπερήφανον μέτωπον τῶν ἡρώων τῆς σημερινῆς ἐθ-
νικῆς ἐπαναστάσεως! Ἐλπίζε ἐπὶ τὴν ἰσχύν της, ἐπὶ τὴν ἐπαγ-
γελίαν τῶν παρηγόρων ἐνεργειῶν της καὶ περίμενε, περίμε-
νε νᾶσπασθῆς ὀριστικῶς τὸ Εὐαγγέλιον τῆς Σωτηρίας
σου! . . .

Ναί! ἂν ὁ Δόκτωρ Γιάβελ, ὁ ξένος, ὁ φιλάνθρωπος ἔσω-
σε τὸν ὑπόδουλον Ἑλληνισμόν ἀπὸ τὴν μέχρις ἐνὸς ἀτόμου
καταδίκην του εἰς θάνατον, ἢ ἐν Ἑλλάδι ἐπανάστασις, ἢ
δρῶσα ἤδη δρακοντείως, ἢ ἀγρυπνοῦσα ὡς Κέρβερος παρὰ
τὴν Πύλην τῶν βασάνων σου, ἢ παρακολουθοῦσα μὲ βλέμ-
μα ἀέτιον τὴν ἐθνικὴν τραγωδίαν, αὐτὴ εἶμαι βέβαιος, εἶ-
μαι ὑπερήφανος νὰ τὸ πιστεύσω ὅτι ἀφεύκτως θὰ σώσῃ,
ναί! θὰ νεκραναστήσῃ τὴν Ἑλλάδα ὀλόκληρον τὴν ἀγωνι-
άσαν πρὸ μικροῦ ὑπὸ τόσον θλιβερὰς συνυῆκας καὶ πο-
λιτειακῆς ἐξαρθρώσεως καὶ διαψεύσεως τόσων ὠραίων μελ-
λοντικῶν ὀνείρων! . . .

V

Quo Vadis!

Ἀπὸ τὸν καθημερινὸν τύπον, τοῦ ὁποίου ἐναγωνίως κατ'
αὐτὰς παρακολουθοῦμεν τὴν πυλυπραγμοσύνην τῶν εἰδήσε-

ων, διὰ μυριοστήν ἔτι φορὰν καταφαίνεται ὅτι:

Ἡ Διπλωματία τῆς Δύσεως, ἡ Μεγάλη αὐτὴ Δύναμις, ἡ ἀκόλαστος εἰς ἐμπαιγμοὺς κατὰ τῆς ἀδυναμίας τῶν λοιπῶν ἀδυνάτων λαῶν, μᾶς ἀναγκάζει νὰ σκεφθῶμεν —συγγνώμην, ἂν θὰ μὲ παραφέρῃ ὁ πόνος μου—ὅτι αὐτὴ δὲν εἶνε παρὰ μία δύναμις λακπατοῦσα τὸν ὀρθολογισμόν, παραγνωρίζουσα τὴν ὁδύνην τῆς πασχούσης παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς ἀνθρωπότητος, ἀδιαφοροῦσα πρὸς τὴν φωνὴν τοῦ Δικαίου καί...

Παῦσε, γλῶσσά μου, νὰ προχωρήσῃς περιπλέον! Σταμάτησε κάθε στοχασμόν σου, ὦ διανοούμενε ἄνθρωπε!...

Δύναμις, ἡ ὁποία καλεῖται **Μεγάλη**, δύναμις ποῦ φέρει τὴν πανοπλίαν τῆς πλέον τρομακτικῆς δυνάμεως· δύναμις πελωρία, τὴν ὁποίαν ἐφαντάσθη ποτὲ ὁ ἄνθρωπος καὶ ἐπραγματοποίησεν ἡ Ἐπιστήμη καὶ ἡ Τέχνη· δύναμις συλλαβοῦσα τὸν κεραυνὸν ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ ἀπείρου καὶ ἀπειλοῦσα, ὥς δι' αὐτοῦ, νὰ καταβαρυνθῶσῃ τὴν ἀμάθειαν καὶ τὸ σκότος τῆς ἀνθρωπότητος· μία τοιαύτη δύναμις, —ἐρωτῶμεν— Πῶς περιλείχει τώρα τὰ κράσπεδα ἀνατολίτικου **τζουπέ**, καὶ πῶς ἀποκαλύπτεται πρὸ τοῦ συμβόλου τοῦ σκότους καὶ τῶν προλήψεων, τοῦ σαρακιοῦ;...

Καὶ πῶς θωπεύει ἀκόμη τὸ ἔκτρωμα τῆς συγχρόνου κοινωνίας, ποῦ λέγεται **Τοῦρκος**; Καὶ νὰ τοῦ δίδῃ ἀκόμη δικαιώματα ἀντιλογίας πρὸς τὰς ἰδικὰς τῆς ἀπαιτήσεις!

Μία τοιαύτη δύναμις —ἠθικῶς ὅμως χρεωκοπημένη κατὰ τὸν Λόϋδ Τζώρτζς--δὲν ἔχει πλέον τὸν λόγον νὰ λέγεται δύναμις!

Καὶ νὰ δέχεται ἀκόμη νὰ τὴν περιφρονῇ ἓνας Κεμάλ, νὰ ρίπτῃ κατὰ μέτωπόν τῆς εἰς ράκη εὐτελέστατα καὶ συνθή-

κας σοβαρωτάτας καὶ λοιπὰ ἐπίσημα ἔγγραφα τῶν ἐπισημοτέρων ἀποφάσεών της!...

Δύναμις Νικήτρια, μὲ τοὺς τόσους θριάμβους της καὶ τὰς θαυμασίας νίκας της καθ' ὅλα τὰ μέτωπα τὰ ἐναντίοντῆς βίας καὶ τῆς βαρβαρότητος, ἐνδίδει τώρα, ὑποκύπτει, ὑποχωρεῖ, ζητεῖ συγγνώμην καὶ ἀποκαλεῖ « *τζέντελμαν* » τὸν ὑβριστὴν τῆς ἰσχύος της, τὸν ἀλλοίθωρον ἐκτιμητὴν τῆς παντοδυναμίας της! Δύναμις αὕτη τόσον μεγάλη καὶ νὰ ἐνέχη τόσην ἀδυναμίαν, ὥστε νὰ δίδῃ τὸ δικαίωμα καὶ εἰς τὸν πλέον ἀδύνατον νὰ περιφρονῇ τὸ μεγαλεῖόν της!...

ὦ! Μεγάλοι τοῦ Κόσμου!

Ἐγίνετε κάποτε Νομοθέται. Εἶπατε εἰς τὴν κοινωνίαν νὰ κυβερνηθῇ κατὰ τὸ πρόγραμμα ποῦ τῆς ὑπεδείξατε. Καὶ ὁ κόσμος ὑπήκουσε καὶ ἐξακολουθεῖ νάναμένη τὴν σωτηρίαν του ἀπὸ τὴν νομοθετικὴν σοφίαν σας.

Καὶ εἶπατε:

« Νὰ τιμωρηθῇ ἐκεῖνος ποῦ φονεύει ἄνευ ἰσχυρᾶς δικαιολογημένης αἰτίας » . Καὶ ὁ ἄδικος φονεὺς εὗρισκε πρᾶγματι τὴν τιμωρίαν του.

Ἄλλ' ὅταν ὁ Ὀσμὰν ἁγᾶς, ὁ μέγιστος σύγχρονος κακοῦργος, ἐπερχόμενος μὲ μανίαν λυσσῶντος κυνὸς κατὰ παντὸς μὴ Ὀσμὰν, διάρπάζει, λεηλατεῖ, καίει, καταστρέφει, ἀτιμάζει, ἐξοντόνει, ἀπαγχονίζει, ἐξαφανίζει, ἐξολοθρεύει, φονεύει... φονεύει... φονεύει... καὶ καμμία Δύναμις δὲν τοῦ λέγει :

« *Τί Χάμνεις ; . . .* » Καὶ ὅταν ἓνας Κεμάλ χειροκροτῇ τὸ ἔγκλημα τοῦ Ὀσμὰν ἁγᾶ καὶ ὑβρίζῃ κατὰ μέτωπον αὐτὴν

τὴν Εὐρώπην καὶ δὲν ἐφαρμόζονται τὰ στοιχειωδέστερα ἄρθρα τῆς σωφρονιστικῆς νομοθεσίας κατὰ τοιούτων ἀφαντάστου μεγαλείου κακούργων, δὲν ἔχω πλέον τὸ δικαίωμα ἐγὼ ὁ ἀδύνατος νὰ μριβάλω περὶ τῆς εἰλικρινείας τῶν διαθέσεών των καὶ ν' ἀλλάξω τὸ μέτρον τῆς ἐκτιμήσεώς μου πρὸς τὴν δυνάμιν των ;...

Καὶ ὅταν αὐτὴ εἶνε ἡ δύναμις ποῦ μ' ἐβανκάλισε μὲ τὰ μελωδικώτερα ἄσματα τῆς Ἐλευθερίας μου, τῆς ἀπαλλαγῆς μου ἀπὸ κάποιαν σκοτεινὴν φυλακὴν μου.

Καὶ ὅταν αὐτὴ εἶνε ἐκείνη ποῦ ὑπεσχέθη τὴν σωτηρίαν μου ἀπὸ μίαν αἰωνίαν κακοδιοίκησιν — μυσαρὰν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν πλειονότητα τῶν Τούρκων — ,

Καὶ ὅταν αὐτὴ εἶνε ἡ δύναμις, ἡ ἠθικὴ ἔνοχος τῆς καταστροφῆς μου, τοῦ ἀφανισμοῦ μου μὲ τὰς ὥραίᾳς περὶ σωτηρίας μου ὑποσχέσεις της.

Καὶ ὅταν ἐγὼ ἐχάρην μὲ τὴν παρουσίαν πανισχύρων στόλων καὶ στρατῶν εἰς τοὺς λιμένας καὶ τὰς πόλεις τῆς Τουρκίας καὶ ἐχοροπήδησα ἀπὸ ἑξαλλον ἀγαλλίαςιν, διότι ἐπρόκειτο διὰ τῆς Δυνάμεως αὐτῆς νὰ σωθῶ πλέον ἀπὸ μίαν ἀγρίαν κοινωνικὴν κατάστασιν.

Ἦτον ἑγκλημά μου λοιπὸν ἂν ἐπανηγύρισα τὴν σωτηρίαν μου ; ἦτο κακούργημά μου ἂν ἔψαλα ἐπινίκια εἰς τοὺς Μεγάλους Νικητὰς τοῦ κόσμου ; . . . Καὶ ὁ τοιοῦτος πόθος τῆς ἐλευθερίας μου διατὶ νὰ γίνῃ ἔπειτα τόσον ἰσχυρὰ ἀφορμὴ εἰς τὸν στοχασμὸν τῶν τεράτων τῆς Τουρκίας, ὥστε νὰ μὲ ἐξαφανίσουν κατὰ παρόμοιον τρόπον, χωρὶς ἢ πελωρία ἐκείνη δύναμις, ποῦ λέγεται « *Μεγάλαι Νικήτραι Δυνάμεις* », νὰ προσέλθῃ τάχιστα διὰ νὰ κρατήσῃ τὴν χεῖρα τοῦ δολοφόνου τῶν ἀθῶων Χριστιανῶν τῆς Τουρκίας ;...

Καὶ σύ, ὦ πανίσχυρε ἐν τῇ ἀγαθοποιίᾳ σου Χριστιανικὴ Φιλανθρωπία, ἥτις ἀνώρθωσες τὸ ἀνάστημά σου πρὸ τοῦ φρικιαστικοῦ αὐτοῦ πανοράματος τῆς συγχρόνου ἀδικίας, καὶ σὺ συγχώρησέ με ἂν σοῦ ὑπενθυμίσω ὅτι : παταίεις πολὺ, διότι ἀντὶ νὰ ζητήσῃς τὴν περίθалψιν τῶν ἀδικημένων — Καὶ τοὺς περιθέλλεις διότι ἐπείσθης, ἐπίστευσες ὅτι εἶναι ὠρισμένως ἀδικημένοι, — διατὶ νὰ μὴ ἀπατήσῃς καὶ εὐθεῖαν τὴν τιμωρίαν αὐτῶν τῶν ἀδικούντων;

Ναί ! ὦφειλες, ὦ Φιλανθρωπία, πρωτίστως ἀντὶ νὰ ἐνδύσῃς τοὺς ἀδίκως γυμνωθέντας, τὸ ὕφασμα τὸ θεωρηθὲν ἀναγκαῖον εἰς κάλυψιν τῆς γυμνότητός των νὰ μεταβάλλῃς ἢ εἰς πελώριδὸν σάβανον τῆς κακούργου Τουρκίας, ἢ εἰς σωφρονιστικὸν μανδύαν διὰ τὸ ἀνάστημα τῆς ἀλλοπροσάλλου διπλωματίας !...

Συγχωρήσατε τὴν παραφορὰν μου, ὦ Μεγάλοι τοῦ Κόσμου ! Συγχωρήσατέ με ! Ἄλλ' ἀφοῦ ἠδύνασθε πολὺ καλὰ, δι' ὁδοῦ πολὺἀξιοπρεπεστερέας νὰ κυνηγήσῃτε τὰ ἐν Ἀνατολῇ συμφέροντά σας, διατὶ ἐπιτρέψατε, χάριν αὐτῶν, τὴν μεγαλοπρεπῆ αὐτὴν ἀνθρωποθυσίαν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τοῦ Μολῶχ τῆς Τουρκίας !

VI

Ἐγρηγοσώμεν !

ουργηθείσης χαώδους καταστάσεως, θύματα δίκτρά ἐνός τοιούτου ἀπροσδόκητου ἐγκλήματος, εἴτε Κυβερνητικοῦ, εἴτε διπλωματικοῦ, εἴτε ἔξωθεν ἔχει τοῦτο τὴν ἀρχὴν του, εἴτε μεταξύ μας, ἡμεῖς, ὁ προσφυγικὸς κόσμος, εἰς ποῖον νὰ διηγηθῶμεν τὴν θλίψίν μας; Τίς θ' ἀπομάξη τὰ δάκρυά μας; τίς θὰ συμμερισθῇ τὰ πένθη μας; Καὶ ἀπέναντι τίνος Ἀρείου Πάγου ὀφείλομεν νὰ παρουσιασθῶμεν διὰ νὰ καταγγείλλωμεν τοὺς δράστας τῆς συμφορᾶς μας;

Κατὰ τίνος λοιπὸν ἔχομεν τὸ δικαίωμα νὰ κινήσωμεν ἀγωγὴν; Τίς ὁ πρωτουργὸς τῆς συμφορᾶς μας αὐτῆς καὶ ποῦ τὴν σωτηρίαν μας νὰ ζητήσωμεν;...

Δαέ!

Ἐπὶ μακροῦ; αἰῶνας ἡ Ἱστορία σου σὲ κατέδειξε καρτερικὸν εἰς τὰς θλίψεις σου, γενναῖον εἰς τὰς ἀποτυχίας τῶν πολιτικῶν ἀγώνων σου, θαρραλέον εἰς τὴν ἀνάκτησιν τῶν ἐκάστοτε καταπατουμένων δικαίων σου καὶ ἀκαταγώνιστον εἰς τὴν ἐπικράτησιν τῶν ἀρχαϊκῶν ἀρετῶν σου. Καὶ ἡ σιγμὴ αὐτῇ, πολὺ ὑπέροχος παρὰ ἄλλοτε εἰς ἐθνικοὺς πόνους, ὀφείλει νὰ σοῦ χρησιμεύσῃ καὶ πάλιν ὡς στάδιον ἀντοχῆς εἰς τὰς παρούσας ἐθνικὰς δοκιμασίας σου καὶ ὡς μέτρον ἐκτιμήσεως τῶν διαθέσεων τοῦ περιστοιχοῦντός σε ξένου καὶ ἰδιοῦ μας ἀκόμη κόσμου . . .

Ναί ! ἡδυνάμεθα σήμερον, ἐν ὀνόματι τῆς διεθνοῦς Δικαιοσύνης, νὰ καταγγείλωμεν τὸν μέγαν τῆς ὑψηλίου δολοφόνου, τὸν διὰ παντὸς τρόπου ἐπιζητήσαντα τὴν ἐξόντωσιν τῆς Ἑλληνικῆς ἐν Μικρασίᾳ γενεᾶς, ἀλλὰ τῆς καταγγελίας μας αὐτῆς ἡ βιρὺτης ἐνῶ εἶναι ἤδη γνωστὴ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Ἀρειὸν Πάγον τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, ὁ δολοφόνος ἀνενόχλητος ἐξακολουθεῖ ἀκόμη νὰ λακπατῇ ἀγρίως

πάν ὃ, τι ἐκεῖ κάτω λέγεται Ἑλληνικόν, πάν ὃ, τι εἶνε βαπτισμένον εἰς τὸ ὄνομα καὶ τὸ χρώμα τῆς Χριστιανωσύνης!

Καὶ ἐν τούτοις εἶνε ἀνάγκη νάναμένωμεν τὴν ἐτυμηγορίαν τῶν Μεγάλων τοῦ Κόσμου διὰ τὴν τύχην μας, διὰ τὸ μέλλον μας. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ἀκοίμητοι ἡμεῖς πρόσκοποι καὶ τῶν ἐθνικῶν καὶ τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων μας, εἶνε ἀνάγκη νὰ εἴμεθα ἔτοιμοι διὰ πᾶσαν ἔκπληξιν. Ἀπὸ τὴν ἐτυμηγορίαν τῶν Μεγάλων θέλει κανονισθῇ καὶ ἡ ἰδική θέσις πρὸ τῆς παγκοσμίου συνειδήσεως.

Καὶ θὰ εἶνε ἡ θέσις μας αὕτη ἡ ἐπίθεσις ἀντιδίκου κατ' ἀδίκων ἀποφάσεων, ἡ ὕμνος εὐχαριστήριος πρὸς τὴν διεθνῇ Δικαιοσύνην,

Ἄς ἀναμείνωμεν λοιπὸν τοῦ προσεχοῦς μέλλοντος τὴν ἐξέλιξιν, ἐγρηγοροῦντός πάντοτε παρὰ τὰ ἐρείπια τοῦ παρόντος καὶ φέροντες ἐκάστοτε τὸν λιχανὸν παρὰ τὸ μέτωπον, νὰ ζητήσωμεν τὴν σωτηρίαν μας εἰς τὰ διδάγματα τοῦ προσφάτου παρελθόντος...

VII

Τὸ μνημόσυνον.

ψυχῆς μου ἀνάτασιν πρὸς ἄλλα σημεῖα, πρὸς ἄλλους ὁρίζοντας, ἐκεῖ ἀκριβῶς, ὁπόθεν ἐξεπήγασεν ἡ θύελλα τῆς καταστροφῆς σας καὶ μένομεν τώρα ἡμεῖς ἐδῶ ἐμβρόντητοι πρὸ τῆς ἱλιγγιώδους συμφορᾶς μας!...

Συγγνώμην καὶ πάλιν, ἄν, παρακάμψας τὸ σεμνὸν κενόταφίόν σας, παρεπλανήθην ἐπὶ μικρὸν παρὰ τὰ ἐρεῖπια τῆς ἐπὶ γῆς ὑπάρξεώς σας.

Ἐπανερχομαι ἤδη πλησίον σας, ἀπέναντί σας, πρὸ τοῦ ἀπεράντου Κοιμητηρίου σας, πρὸ τῆς δυσμοίρου Μικρασίας μὲ θυελλωδέστερον εἰς τὴν ψυχὴν μου πόνον, μὲ τρικυμιωδεστέραν εἰς τὴν καρδίαν συγκλόνισιν.

Τὸ μέτωπον τοῦ πολέμου δὲν εἶνε πλέον ἐκεῖ ὅπου ἐξεμαיעύθη ἡ καταστροφή σας. Τὸ μέτωπον ἐκεῖνο μετεκινήθη, παρενεβλήθη μεταξὺ τοῦ καὶ ἡμῶν μία θάλασσα τῶν πλέον γλυκυτάτων ἱστορικῶν ἀναμνήσεών μας. Καὶ εἶνε ἐδῶ, μεταξὺ μας πλέον τὸ μέτωπον ἐκεῖνο. Ὁ ἀγὼν δὲν ἐπεράνθη. Ἐξακολουθεῖ νάπαιτῇ θύματα καὶ τῆς ἐπ' ἀόριστον διαρκείας τοῦ tāποτελέσματα θὰ ἔχουν, νομίζομεν, ὁδυνηρὸν τὸν ἀντίκτυπον καὶ ἐπὶ τῆς ἰδικῆς μας ἀκόμῃ ὑπάρξεως, τῆς ζωῆς ἡμῶν τῶν ὀλίγων λειψάνων τῆς ἐθνικῆς ἐν Μικρασίᾳ Περιουσίας.

Ὅ,τιδήποτε ὅμως καὶ ἂν πρόκειται νὰ συμβῇ, εἴτε νάναστηθῶμεν ὀριστικῶς, εἴτε νὰ συντριβῶμεν διὰ παντὸς ὑπὸ τὴν πίεσιν κάποιων ἀδίκων δυνάμεων, κατὰ τὴν ὥραν αὐτὴν τοῦ εὐλαβοῦς μνημοσύνου σας, ἀναλογιζόμενοι τὸν βίαιον ἀπὸ τὴν ζωὴν χωρισμόν σας καὶ τὴν κατασύντριψιν τόσων χρυσῶν οἰκογενειακῶν καὶ κοινωνικῶν ὑπολογισμῶν μας, σᾶς ὁμολογοῦμεν τώρα ὅτι εἴμεθα ἔτοιμοι ἢ νὰ πῶμεν καὶ τὸ τελευταῖον ποιήριον τῆς ἰδιοτρόπου

μοίρας μας, ἢ νὰ ἐπιζήσωμεν ἀνακαλοῦντες πάντοτε ἐσᾶς εἰς τὴν μνήμην μας καὶ παρηγορούμενοι μὲ τὸ παραμῦθι τῆς δολοφονηθείσης ἀγάπης μας!...

Ἀστερισμοὶ ὑπέρλαμπροι εἰς τὸ οἰκογενειακὸν στερέωμά μας, ἔξαφανισθέντες αἰφνηδίνως ἀπὸ τῆς ὁράσεώς μας εἰς τὰ χάη τῆς ἀνυπαρξίας, ἀφήκατε σκότος βαθυτάτον εἰς τὴν ψυχὴν μας καὶ μὲ βῆμα παραπαῖον πλανώμενοι τώρα παρὰ τὸ κενοτάφιον τοῦ ἀφανισμοῦ σας, βυθιζόμεθα περισσότερον εἰς τὸ σκότος τῆς ἀπελπισίας ἐν μέσῳ τῆς περικυκλούσης μας κοινωνικῆς παραζάλης.

Καὶ ἡ ψυχὴ μας ἐπὶ πτερῶν αὐτῶν ζητεῖ ν'ἀνέλθῃ τώρα τὴν κλίμακα τοῦ πνευματικοῦ κόσμου, ποθεῖ νὰ ἐπικοινωνήσῃ πρὸς στιγμὴν μὲ τὰς σκιάς σας, εἴτε διὰ νὰ καταστήσῃ ἐλαφροτέραν τὴν ὁδύνην τὴν ὁποίαν προξενεῖ τὸ μεγαλεῖον τῆς καταστροφῆς σας, εἴτε διὰ νὰ δεηθῶμεν ὑπὲρ ἀναπαύσεώς σας εἰς τὸ βασίλειον τῶν ψυχῶν παρὰ τὸ πλευρὸν ὄλων τῶν μαρτύρων τοῦ ἔθνους! . . .

Καὶ τώρα :

Ἐμφανισθῆτε ἐνώπιόν μας, ὦ σεβάσμιαι σκιαὶ τῶν φιλοστόργων πατέρων μας !

Προέλθετε μὲ τὰ πικρὰ μειδιάματά σας, ὦ παμφίλιτα ἰνδάλματα τῶν τρυφερῶν μητέρων μας !

Παρελάσατε πρὸ τῆς φρικιώσης διανοίας μας, ὦ Χερουβείμ τῶν ἀσπίλων θυγατέρων μας !

Πτερυγίσσατε ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς μας, ὦ τῶν ἀγγέλων ὁμοιώματα, ὦ εἰκόνες τῆς ἐπὶ γῆς χαρμοσύνης μας, γλυκύτατα τέκνα μας !

Μειδιάσατε μίαν ἀκόμη φορὰν πρὸς τὴν ὀρφανισθεῖσαν ἀγάπην μας, ὧ τῶν ἐστιῶν μας ἥλιοι, πολυπόθητες γυναῖκές μας !

Προχωρήσατε, οὐλαμοὶ τῶν ἐπιστημόνων μας ! Παρουσιασθῆτε, σεβάσματα τάγματα τῶν ἱερέων μας !

Κάλπαξε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας, τῶν ἐκθάμβων, ὧ θαλερὰ νεότης μας !

Ὁρθώσατε τὸ σκιερὸν ἀνάστημά σας, ὧ σφριγηλοὶ ἄνδρες, σεμνώματα τῶν βωμῶν καὶ τῶν ἐστιῶν μας !

Καὶ σεῖς, ὧ προπύργια τοῦ ἐθνικοῦ γοήτρου, ὧ τῆς στρατευομένης Ἑλλάδος ἀδικημένοι ἥρωες, ὧ ! τῶν τόσων πόλεμων καὶ μαχῶν δαφνοστεφεῖς ἀγωνισταί, παρουσιασθῆτε ὄχι πλὴρον μὲ ἐφ' ὀπλοῦ λόγχην, ἀλλὰ μὲ πτερὰ ἀγγέλων καὶ φωτοστέφανον ἐθνομαρτύρων ὑπὲρ τὴν ὥρασαν κεφαλὴν σας !

Τὸ βλέμμα τῆς ψυχῆς θέλει νὰ περιλάβῃ ταῦτοχρόνως σύμπαντα τὸν ὡραῖον κόσμον σας καὶ νὰ κινήσῃ τὰ χεῖλη μας εἰς γλυκύτετον φίλημα ἐπὶ τοῦ μαρτυρικοῦ μετώπου σας .

Καὶ ἡ ἀγάπη μας, ἀνεβασμένη τώρα εἰς τὸ κορύφωμα τῆς ἐκδηλώσεώς της σᾶς δίδει τὴν μαρτυρίαν της ὅτι :

Μὲ παρομοίας τιμητικὰς τῆς μνήμης σας ἐορτάς, μὲ παρόμοια εὐλαβέστατα μνημόσυνα θέλει νὰ καταστήσῃ ἀλησμόνητον τὸ μαρτύριόν σας εἰς γενεὰν καὶ γενεάν . . .

Ζήκυνθος Υ' Ἀπριλίου 1923

Χρ. Συμβουλίδης
Ἱατρός